

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՈՒՆՈՐԳԱՐԱՌԹԻՒՆ

Սմբերկայի համար տարեկան 4 տոլար թղթ
Ներդրողի և այլ տեղերի համար տրվին 20 ֆրանգ
Տնօրենության ինքը կը վճարէ փոստի ծախսը:
Բաժնեգրիները կանխիկ կը վճարուին: Վեցամսեայ կամ
առամսեայ բաժնեգրողները ալ կընդունուին, առանց սեփ-
ւելման բաժնեգրին վրայ:
Խմբագիր-Տնօրենին հետ կարելի է տեսնուիլ խմբագրատու-
(rue Vacon, 50) ամեն օր կէսօրէն յետոյ, ժամ 2 Էն մինչև 4 միայն:

Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 41

1887 ՅՈՒՆԻՎԱՐ 8
(1886 ԳԵՆԱՏ. 27 և Տ.)

ՇԱՐԵՐ

Հրատարակուի Գ. և Շ. Թ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Մանուցման 1 միջակ դիրք 1 ամսեկով կարժէ. 1 գլխագիրը 2
ամսեկով:
Նամակ կամ ծրար պէտք է գրիլ խմբագրութեան հետեւեայ
հասցեով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia,
MARSEILLE (France)
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la
Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲԱՅՈՒՆՈՐԳԱՐԱՌԹԻՒՆ

Նամակ Ռուսիայի (Մոսկովա). — Նամակ
Թիւրքիայի (Կ. Պոլիս). — Նամակ Պարս-
կաստանի (Դամասկոս). — Ոսկի եւ արծաթ.
— Արտասանման լուրեր. — Մանուցում-
ներ. — Բանասիրական (Մի տխուր Պատ-
մութիւն):

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՍԻԱԿԱՆ

Մոսկովա 1886 թ. Դեկտ. 18/30

Ահա և քանի օր է որ մեր յար-
գելի բանաստեղծ Գրգոր-Քաթիկոս
(Ռ. Պատանեան) այստեղ է: Նա հի-
ւանդ է և եկել է պառկելու Հա-
մալարական Հիւանդանոցում մին-
չև առողանալը: Անկասկած բոլոր հայ
ժողովրդը սրտի ցանկութեամբ է տես-
նել քան կարելի է շուտ առողջա-
ցած իւր թագաւորին երդին:

Այնպիսի պայմաններում որում գրա-
ւորում մեր համարակիցների վե-
րաբերութեանը դէպքի ազդեցութեան
զաղափրը, համեմատելի է այն մար-
դու մեծ նշանակութեանը, որը իւր
եռանդով, յուսով, վստահ և խրա-
խուսիչ լրագրողներն ինքնուրու
միայն:

ԲԱՅՈՒՆՈՐԳԱՐԱՌԹԻՒՆ

Ս ՏԻՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

(Իրական կեանքից)

(Յրուակալութիւն 40րդ քիւնի)

Որովհետեւ Գրիգորի ընտրութեանը չէր
վաւերացած իւր եղբայրների կողմից՝
նա չստացաւ իրան հասնելիք բաժնիք
հայրաքան ժառանգութեանից և նա չը
պնդէր: Դեռ քան ընտրութեանը Գրիգորի ըն-
կերներ նմանապէս ուրախ չէինք նրա
ընտրութեան վրայ և միմեանց պատահե-
լով յարուստ էինք իւրար մեր կատակա-
ները և զոյգել ապագայի մասին: Այժմ
իւր թւեալը աւելի քան էր իւր տալիս:
Նա հեռեց կնոջ խնդրին և սկսեց միայն
կանաչահերթեղէն պատարաստել, մա-
նաւոր իրեն և մասնակցում էր գոր-
ծին ի վերահասութեամբ: Այս ձեռ-
նարկը թուեցին պատճառով աջողու-
թիւն աւել. Գրիգորը, ինչպէս իւր սո-
վորութեան էր, չհետեւեց ընդհանուրի
կարգի ալ նորաձեւութիւնների մոցրեց:
Նա զոյգ յայտարարութեան՝ իւր ստա-
նալիքը առաւել 10% խոստա-
նալով խոստանալով մի ընկերութեան
և, որքան նշանաւորն է, հիմնեց իւր
գործընկերական հիմքի վրայ: Նա ա-

հուսեց և եռանդ, հաւատք և սէր,
լոյս և ազատութիւն, որը ստրկու-
թեան մէջ անբարոյականացած ժո-
ղովրդին քարոզում է հայրենասիրու-
թեան և զոհողութեան դադարա-
ները, որը յիշեցնում է միշտ թշուառ,
հեծեծող, ճշուառ հայրենիքը փափ-
կաւորութեան անձնատուր եղած հա-
յերին: Սակայն մեզ ճնշող ոյժը աշ-
խատում է իսկոյն լուսնիւ ամէն մի
ձգտում դէպքի ազդեցութեան. սոս-
պէս ստիպւած է լուսն սրտում թաղ-
ցնել իւր բուռն զգացմունքները մեր
բանաստեղծը: Բայց կան դեռ ան-
կիւններ ուր չեն կաշկանդուած մարդ-
կային միտքը, ազնիւ ձգտումները:
այնտեղ առ ժամանակ թող ապաստան
դենն հալածուած հայրենասէրների
ազատ միտքը և զգացմունքները,
այնտեղից թող հնչեն, տարածուին
ազատութեան խօսքերը: Ազատ Պարս.
սիայի հողին վրայ արդէն բուռն է դրել
հայրենիքի ազատութեան յոյսը: Թող
մեր պաշտելի հայրենասէր բանաս-
տեղծը իւր ողբերկի խօսքերը այն-
տեղից հասցնի «Համատարած ցրուած
հայրերուն». թող իւր մասնակցու-

րութեանն ուղի տէրը չէր և ոչ էլ բանւոր-
ները ուժիկաւոր մշակներ էին: Ամենքը
ընկեր էին. իւրաքանչիւրը իւր աշխա-
տանքի համեմատ ստանում էր մի պայ-
մանաւորված մաս եղած զուտ արգելե-
քից: Այդ մասը սկսվում էր 5% օր մինչև
25%, իրան և կնոջ մնում էր 40—45%:
Ինքը միայն արուեստանոցի ղեկավարողն
էր և զրամարկի պահողը: Առաջին վար-
պետը, ընկերը, պահում էր մուտքի և
ելքի հաշիւները: Ամուսայ վերջին հաշիւ-
ները մաքրվում էին և ամեն մէկը ստա-
նում էր ըստ պայմանի իւր բաժնիքը:

— Այս ձեւը աւելի արդար և աւելի
յարմարն է ստանում էր Գրիգորը պատա-
հողին: Գուց ևս ձեռք գործում այս ուղ-
ղութեան հետեւեցէք: Ինձ մօտ ամենքը
աշխատում են—ձեռքերը ծալած պարապ
նստող չկայ, որովհետեւ եղած գործը
ընդհանուրին է: Ինչքան չափ, չուտ և
լաւ գործուի՝ այնքան իւրաքանչիւրի
օգուտը աւելի կլինի: Մեր գործը այն ա-
ռանձնադասութիւնն ունի, որ յայտնի
ժամանակամիջոցներում պատուէրներ չառ-
ենք ստանում և հակառակը, ահա այդ
պարապ ժամանակը ես յայտարարում եմ
թէ պակսեցնում եմ դները սովորակա-
նից 20—25%: Այսպիսով մենք միշտ գործ
ունենք:

Եթէ դուք սկսէիք նրան ապացուցա-
նել որ ձեռք գործում այդ եղանակի գոր-

ծեամբ աւելի ոյժ և ժողովրդակա-
նութիւն տայ ազատութեան նուր-
բուած «Արմէնիա»ին: Թող այնտեղից
նորից հնչեն նորա քնարի հզօր ձայ-
ները թէ՛

«Եւ դու, ազգ Հայոց, քեզ պետք է սովորել
Մի անգամ քափել արիւն յորդառատ,
Քանց կեանքը քաղուի յախտեան տանել,
Քանց արիւն վորել ամեն օր կար կար»:
ԼԵՒՈՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԿԻԱԿԱՆ

Կ. Պոլիս, 86 դեկտ. 20/1 Յունիս 1887

Կատակերգութիւնները մասամբ վեր-
ջացան: Սամաթիոյ Ս. Գեորգ եկե-
ղեցւոյ վրայ արձանագրուեցաւ նախ
Յարութիւն Պատրիարքի և ապա ներ-
սէս Պատրիարքի ու Յակոբեաններու
անուններն. անձնասիրութիւնները գո-
հունակութիւն ստացան:

Նուրեան էֆէնտիկ հրաժարականի
կատակերգութիւնն ալ վերջացաւ:
Երազիներէն իմացած էք զայդ: Ինչո՞ւ
հրաժարիլ, ինչո՞ւ ետ առնել: Ազգին
մէջ ընդհանուր դժգոհութիւն կը
տիրէր Նուրեան էֆէնտիկի դէմ եւ

ծաղրելը դժուարին է—նա կիրարկէր
գուցէ դժուարին է—բայց ո՞չ անկարելի:

Գրիգորը և Շուշանիկը ապրում էին
խաղաղ և ըստ երևոյթին երջանիկ: Նո-
քա ունեցան մի տղայ որը շատ նմանում
էր հօրը թէ դէմքի գծագրութիւններով
և թէ աշխուժով: Ազատ ժամերը Գրի-
գորը նուիրում էր ընթերցանութեան և
ամենը ինչ որ կարդում կամ լսում էր և որ
իւր հաւանութիւնն էր գտնում—նա աշ-
խատում էր գործարարել:

— Զպէ՛տք է բարկանալ երեխի վրայ,
ասում էր նա կնոջը, այլ պէտք է նրան
սիրով հասկացնել և նա կհամոզուի—
տեսնելով և զգալով քո դէպքի նա ունե-
ցած սէրը և խնամքը: Ես և դու, ծնող-
ներս, պէտք է ջանանք ամենից աւելի
աշխատասիրութեան օրինակ լինել նրան:
աշխատասիրութեա՛ն, որ աղբււր է ա-
մեն բարիքների:—

Գրիգորը առաջուայ պէս լի էր աշխու-
ժով: Իւր գաղափարները տարածելու,
յայտնելու համար նա օգուտ էր քաղում
ամենայն մի դիպուածից:

Կեանքը կերպարանափոխվել է, նոր ձե-
ն ստացել: մեր պարտաւորութիւնն է
յարմարվել դրան և ոչ թէ մեռածի պէս
անշարժ դրութեան մէջ մնալ, թէ ոչ իսկ
ու իսկ կկոչինք...

Նա՛, որ չէր ստացել բարձր ուսում,
այլ ամենայն բան ի՛նքը ձեռք բերել,—

կըսուէր թէ Պատրիարքն ու Ազգա-
յին Վարչութիւնը համամիտ չեն
Նուրեան էֆէնտիկի: Այս վերջինս հրա-
ժարական տալով եւ այնպէս մը կար-
գադրելով սր հրաժարականը մեր-
ժուի, ցոյց տուաւ յայտ աշխարհի որ
Պատրիարք, Կրօնական ու Բողոքա-
կան ժողով իրեն փարած են ի բոլոր
սրտէս:

Վանայ խնդիրը չէ վերջացած եւ
կը կարծեմ թէ Պատրիարքարանը
պիտի հարկադրուի իմաստուն որո-
շում մը ընել, հակառակ իւր կամաց:
— Եթէ չընէ բոլորովին տիմար որո-
շում մը: Միջին ճանապարհ յուսովի
չէ: Պօղոս եպիսկոպոսի ներկայու-
թիւնը Վանայ շրջակայները վտան-
գաւոր է: իւր մեքենայութիւնները
կը շարունակէ և կը ջանայ նորանոր
խռովութիւն եր յարուցանել: Վանայ
կառավարիլ բաշայի կողմանէ հեռա-
գիրներ կը հասնին Գուգը եւ կը
ներկայացնեն Հայոց վիճակը տագ-
նալարից: Կառավարիլ բաշան կը յոր-
դորէ կեդրոնական կառավարութիւ-
նը խիստ միջոցներ ձեռք առնուլ
ընդդէմ Հայոց, Պատրիարքարանն ալ

նա խօսք առաւ մի անգամ մի ժողովում
և սկսեց հանդիսականներին բացատրել
մեր այժմեան կրթութեան միակողմանու-
թիւնը և գործնական մասի բացակայու-
թիւնը:

— Մեր ուսումնարանները մատակարա-
րում են լոկ վերացական, անգործադրե-
լի գիտութիւններ, որոնք գուցէ շատ լաւ
բաներ են փորը կուշտ մարդու համար,
սակայն քաղցած ու ծարաւ մարդու հա-
մար, անապահով մարդու համար—գրանք
անպէտք, անօգուտ բաներ, գիտելիքներ
են: Աւելի վատ է այդ կողմից մեր օ-
րիորդների, անապահով արարածների
գրութիւնը: Զբաւոր օրիորդներին ան-
հրաժեշտ է անտեսագիտութիւն, ձեռա-
գործութիւն, ապրուստ տվող ձեռնա-
րուեստներ սովորեցնել—որպէս զի դրանք
չմնան անխնամ, երեսի վրայ թողած...
Նա խօսեց մի քանի ժամ շարունակ և
բուռն ծափահարութիւններ ականքի ա-
պացոյց էին նրա խօսքերի, նրա մտքերի
համարտութեան: Ժողովի վերջում ունկըն-
դիւններից շատերը պարտաւորութիւն հա-
մարեցին սեղմել նրա ձեռքը ի պատիւ յար-
գանքի:

(Շարունակելի)

դայս գիտէ, բայց կը մտածէ թէ վերջը գէշ պիտի լինի եւ իւր վրայ պատասխանատուութիւն կը ծանրանայ: Ապագայ շարեաց առաջն առնելու համար կը խորհին Պօղոս եւ պիսկոպոսն հեռացնել վանէն: Բայց ինչպէս:

Դուեր կը լարուին Միացեալ-Ընկերութեանց դէմ եւ այդ դուերն յաջողեցնելու համար կուգին անուղղակի կերպով «Արմէնիա» գործիք ընել: Օրինակի համար, Պատրիարքարանէն լուր տարածուեցաւ թէ Միացեալ-Ընկերութեանց Հայաստանի Տեսուչ Պ. Սարգեան իւր ստորագրութեամբ յօդուածներ հրատարակած է, հարստահարութեանց նկատմամբ, Ընկերութեան Տնօրէն-Ժողովը շատ լուր կուեցաւ, Սարգեան Պօլիս կանչել տալու շափ առաջ գնաց, բայց յետոյ կամաց կամաց եղբւրներուն իմացուեցաւ:

Նուրբան էֆէնդի յորդորներ կը կարգայ Բ. Դրան տպագրական տեսչութեան որ «Արմէնիա» ընդունելով ուշադիր կարգանք եւ հետեւին նման:

Ներկայ տարւոյս համար բաւական գրական նորութիւններ ունինք: Այսօր հրատարակուեցաւ «Ծաղիկ» հանդէսը որ շարաթիւ երկու անգամ պիտի հրատարակուի: Առաջին թիւն անհամ, խեղճուկ բան մ'է եւ ոչինչ կը խոստանայ: Տպագրութիւնն աւելի վատ է քան խմբագրութիւնը: Պիտի ունենանք «Անգլ» Հ. Սերոբէճեանի ամսական թիւով կարենայ լուր բան մը ընել: Վիէնայի Միթիւթեանք կը հրատարակեն «Հանդէս» ամսօրեայն որ լաւ լեզուաւ է, բայց ոչ այնքան հետաքրքիր պարունակութեամբ:

ՀՐԱՌԴԱՆ

ՆԱԽԱԿ ՊԱՐԺԱՍՏԱՆԵՆ

Դալիք, 2/14 դեկտեմբեր 1886

Դալիքեժում գտնուած է մօտ 600 տուն հայ բնակիչք որոնք բնակուած են երկու թաղերում: Ներսի Թաղ եւ Դրսի կամ «Ախլալ» թաղ: Ունին երկու եկեղեցի եւ մի փոքր մատուռ միայն: մէջ Ներսի Թաղը ունի 3 քահանայ, իսկ Դրսին 2: Քահանայից դասուն մէջ յիշողութեան արժանի են Տէր Յովսէփ աւագ քահանայն: Թեմին առաջնորդը ներկայ չլինելուց փոխանորդութեան պաշտօնը եւս յանձնուած է Տէր Հայրին: Իսկ Դրսի Թաղում Տէր Աստուածատուր որ նոյն պէս աւագ քահանայ է: արանք 40 տարի է որ ամենայն կերպով կառավարուած են ժողովուրդը: Այս երկու քահանայներն քահանայութիւնները ժողովական են:

Ներսի Թաղի եկեղեցու կից գտնուած է Առաջնորդարանը որը պարական ճաշակով հոյակապ մի շինութիւն է: Այստեղ նստած են միշտ թեմական առաջնորդները, ուր եւ այժմեան թեմական առաջնորդն է Մտեմիանոս արքեպիսկոպոս Միթ-

իթիւն, որ այսպիսի քիչ ժամանակամիջակում յիշողութեան արժանի է իւր գործերով: Ինչպէս որ Յովսէփ Երեմիէն հանդուցեալ Ստեփաննայ, Վահագնեանց, Յարեանց, Անդրէաս եւ Մուշեղեանց եպիսկոպոսներ, նմանապէս Գեր. Միթիւթեանցի մասին ազգը շատ յոյս ունի որ կը կրկնապատկի նորանց եւ աւելի սիրելի կը լինի ժողովուրդին:

Առաջնորդարանի մօտ գտնուած է Արամեան կուսած դպրոցը որ հիմնուած է Մաթիւսեանց Սրբազանի օրով: այժմ բաղկացած է Ա. նախակարգի, Ս. պատրաստականից, 1, 2, 3 դասարաններից, որոնք ուսանում են մօտ 430 աշակերտներ, բացի հայերէնից, եւ պարսկերէն, ֆրանսերէն եւ ռուսերէն: Ուսուցչաց թիւն է 6 կամ 7 է: Իսկ Դրսի Թաղում, եկեղեցու կից, Հայկազեան աւանդով մի ուսումնարան կայ ուր ուսանում են 90 աշակերտներ, բացի հայերէնից, նաեւ պարսկերէն, միւս լեզուներից էլ պատահմամբ ուսուցչաց թիւը լինում է 3 կամ 4: Ուսումնարանն էլ բաղկացած է 3 դասարաններից: Անդրէաս Սրբազանը մի կանոնաւոր հոգաբարձութիւն հաստատեց ազգի պատուաւոր անձերից 5 կամ 6 հոգի: Եւ մի օրէնք դրաւ հոգաբարձութեան համար որ իւրաքանչիւր 3 տարուց յետոյ ազգը նորից ընտրի ժողովրդեան միջից որին որ կամենում են ուսումնարանի համար էլ մի դրամագումար հաստատեց:

Բացի գորանից, ժողովրդի մէջ ընկերացանութիւնը տարածելու համար, 1875 թիւին, Արամեան դպրոցին կից «Ընթերցարան» անունով մի սենեակ հաստատեց, օրէնք դրաւ որ ամեն տետակ պարբերական հրատարակութիւններից ստացուին ընթերցանութեան համար: բացի հայերէնից նաեւ ստացուին ֆրանսերէն, պարսկերէն եւ ռուսերէն լրագիրներ: Հասարակութիւնից անդամներ կազմուելով հայերէն գրեանք բերել առեցին Վ. Ներսիկից, Թիֆլիզից, եւ Պոլսեցիք էլ մօտ 300 կտոր գիրք նուիրեցին: նաեւ դանաղան անձինքներից նուէրներ ստացուեցան, մի կանոնադիր հաստատեց բաժանորդագրութեան համար եւ Տեսուչ ընտրուեցաւ 3 տարուայ համար Կ. Պօլսեցի Պ. Կ. Հաճեանը: Սա եւս ինչքան ջանք ունէր չինայից, աշխատեց, Ընթերցարանի թէ յառաջադիմութեան եւ թէ ճշմարտութեան համար: Հետզհետէ Տեսչութիւնը անցաւ զանազան անձանց ձեռք եւ վերջինը եղաւ Արամեան ուսումնարանի ֆրանսերէնի ուսուցիչ Վսեմ Աւագ: Իսկ Ս. Ֆիթանտիլեանց որ երկու անգամ ընտրուեցաւ անդամներից: Տեսուչ Վսեմ Ա. Ֆիթանտիլեանցը իւր այս 6 տարուայ միջոցում Հաճեանի պէս եւս չինայից իւրջանքերը Ընթերցարանի ճշմարտութեան մասին բայց սեպտ. 26ին տուեց իւր հրատարականը Սրբազան Առաջնորդին ուստի նոյ. 2ին, Ազգ. Առաջնորդարանում Սրբազան Միթիւթեանցի նախագահութեամբ ժողով լինե-

լով ընտրուեցաւ նոր Տեսուչ Պ. Ա. Աւագեանց: Մաթիւթեան եւս յաջողութիւն, օրպէս զի սա եւս նրանց պէս չլինայի իւր աշխատութիւնները եւ ջանքերը Ընթերցարանի մասին:

Որովհետեւ Ընթերցարանը բացի մի քանի երիտասարդներից եւ ուսումնարանի 2 որդիք դասարանի աշակերտներից ուրիշներ չեն յաճախում երբէք, ուստի Սրբազան Միթիւթեանցը կամենալով որ ընթերցանութիւնը տարածուի հասարակութեան մէջ, հին անսաղարկութիւնը այժմ նորոգում է: Եւ մի այնպիսի ուղիով ընթերցարանի եւ միշտ Ընթերցարանը բաց լինի ամեն մանուկ տաղ:

Ընթերցարանը այժմ ունի մօտ 1010 կտոր գրեանք: Կան նաեւ ֆրանսերէն, ռուսերէն, գերմաներէն եւ անգլերէն գրեանք: Ընթերցարանում դասուում են մի քանի կտոր մագաղաթի վրայ գրուած ձեռագիրներ ունի Ընթերցարանի գործն են կազմում: Լրագիրներ ստացվում են «Արեւել», «Մշակ», «Արմէնիա», «Մեղու», «Արձագանք», «Մասիս», «Արարատ», «Արեւելեան Մատուլ», «Արբիւր», «Բիւրակ»: Իսկ օտարազգի լրագիրներից դեռ չեն ստացվում: Այս լրագիրներից «Արեւել»-ից նուիրում են 2 օրինակ թէ՛ տեղւոյս վաճառականներին Մհ. Սիմէոն Թումանեանց եւ թէ՛ Պ. Հ. Առաքելեանցը: «Արարատ»ը Պ. Սանտարեանցը: «Արբիւր»ը Մ. Ներսէսեանցը, իսկ «Արմէնիա»-ի տաղլին տարին եսնուրում էր Պ. Հ. Առաքելեանցը, մնացածները դրամով են ստացվում: Իսկ յառաջիկայ տարուայ համար Սրբազան Առաջնորդը խոստացել է նուիրել նաեւ «Բաղդադէպ» հանդէսը:

Իսկ գալով Դրսի Թաղին, նոքա եւս ունին մի ընթերցարան, 1881 թիւին հաստատուած, ունին մօտ 350 կտորի չափ գրքեր: Լրագիրներից ստացվում է «Արմէնիա» եւ «Մշակ»: «Մշակ»-ն էլ նուէր է նոյն ընթերցարանին: ուսումնից Պ. Յ. Խօջամիրեանից: Այս տաղլայ էլ տեսչութիւնը յանձնուեցաւ Պ. Յ. Խօջամիրեանից որ միւսնոյն Թաղում ուսուցիչ եւս է:

Սրբազան Միթիւթեանց ընդունեց իւր վրայ ուսումնարանների Տեսչութիւնը: Արամեան դպրոցը որ բաղկացած էր 3 դասարանից, մէկ դասարան աւելացրեց: 2 որդիք անուամբ եւ ուսմանց թիւը շատացրեց: յոյս կայ որ յառաջիկայում Հինգերորդ անուամբ եւս բացուի: Ուստի մենք մեր շնորհակալութիւններն ենք յայտնում իւր այսպիսի ազգասիրական գործունէութեան համար, որով իւր ձեռքի եկածը չէ ինչպէս ժողովրդի լուստւորութեան:

Այստեղ կազմուեցաւ մի քանի երիտասարդներից թատերական մի խումբ ներկայացումներ տալու համար մի քանի անգամ, յօգուտ Սրբազան Հայկազեան ուսումնարանաց:

ԱՌԵՏՈՒ ՄԱՐԺԱՍՏԱՆԵՆ

ՈՍԿԻ ԵՒ ԱՐԾԱ

(Շաբաթական 40րդ. քիւ)

Այնքեւ է թէ՛ շատ ատեն շանցած երկմտաղեան դրութեան վերջին հետքերն եւս պիտի աներևութան: Կարելի է ըսել թէ՛ դրամական պատմութեան մէջ՝ Միջին դարը կը կաղմէ այն ժամանակամիջոցը՝ յորում երկմտաղեան դրութիւնը տիրեց: Երկու տարածարանական դրութիւններ՝ արծաթի հին դրութիւնն եւ սպիւղ նոր դրութիւնն՝ իրարմէ զատող անարանաւորան այլ թերեւս հարկաւոր դրութիւնն էր այն:

Հին դրութիւն կանոններնք միակարծաթ դրամի դրութիւնը, թէ՛ ինչպէս քիչ մը առաջ տեսանք՝ տալիս կը դնուին ընդարձակ երկիրներ որք այս դրութեան կը հետեւին: Բայց պէտք չէ մոռնալ թէ այս երկիրներու ներկայ վիճակը տալիս բաւական ճշգրտ. կը համապատասխանէ աշխարհի աւելի յառաջագէտ մասերու նախկին վիճակին:

Այս երկիրներու գրեմական գործածութեան տալիսին կից յարմարիլ արծաթն՝ որու յագեղ բոս բաւականին բարձր կը իյայ բաղդատմամբ հողին եւ նախնական նիւթերու արժէքին, բաղդատմամբ մասնաւոր աշխատութեան վարձքին: Այս մասին ճիշդ գաղափար մը կաղմելու համար պէտք է արի տալիս բերել թէ՛ Հնդկաստանի էջ՝ ցորենի 100 քիլօկրամը 2½ ֆունքի կուգայ արտադրողին համար, թէ գաղտերու գործաւորներու ամսական վարձքն 8էն 10 ֆունքը է: Եւ ուսելն, եւ թէ շրջաբերութեան մէջ գտնուող դրամը՝ մարդ լուրս 16 ֆունքը կը ներկայացնէ: Թէ այս վերջին կէտի վրայ միայն բոլորուելիս մը ընենք Պրանսայիտո՝ ուր դրամական չիջարեւութիւ մարդ լուրս 200 ֆունքէ աւելի կը հաշուել՝ կը համոզուինք թէ կարծաթ դրամն գործածող կիրներն իրենց անտեսական հանգանքներով առաւել հին ժամակայ կը վերաբերին քան թէ մեր սմանալաց:

Բայց ուրիշ պարագայ միւս կայ՝ զոր մասնաւոր ուշադրութիւն արժանի կը համարենք: Դիտենք թէ այն երկիրներն որք տոկաւ միակարծաթ դրամը կը դորձեն՝ բացառիկ դիրք մը ունին իր դրամի հետ ունեցած դրամական արտերութեանց տեսակետով: Այս երկիրներն հետեւեալ երկու արտադրի կայուցութեանց միոյն մէջ գրուում են: Կամ անընդհատ կեր. կարտածեն դարձաթն ինչպէս է. քսի. քա՝ եւ Հարաւային Ամերիկի դաշնայն երկիրներ, կամ ընդհանրապէս անընդմիջաբար կը ներմուծ գայն՝ ինչպէս Հնդկաստան՝ եւ Եւրոպայի ուրիշ երկիրներ: Ամեններն երբէք եւս չեն առնուր իր դուրս խրկած արծաթը: Վերջիններէք յետոյ չեն վերադարձներ իր դրամին՝ ընդունած արծաթը:

